

Лубкей Надія Петрівна
к.е.н., доцент кафедри фінансів
Тернопільський національний економічний університет

УДК 336.221.4

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ІЗ ВРАХУВАННЯМ ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На сучасному етапі в Україні реалізується широкомасштабна податкова реформа, яка, з одного боку, спрямована на побудову ефективної податкової системи, що відповідає б сучасним реаліям та національним особливостям, а з іншого, – повинна враховувати норми податкового законодавства Європейського Союзу, членом якого прагне стати Україна.

Варто зазначити, що в рамках Європейського Союзу не створено єдиного строго уніфікованого податкового простору. Тобто, кожна країна-член ЄС має власну податкову систему з певним переліком податків та зборів, що характерний лише для цієї країни, а також самостійно встановлює розміри податкових ставок, визначає податкові пільги, тощо. Проте, у Європейському Союзі активно відбуваються процеси податкової уніфікації, що передбачає зведення до єдиної форми та систематизацію юридичних норм та правил у сфері оподаткування, і процеси податкової гармонізації, що передбачає вироблення злагодженої стратегії держав у сфері податкових правовідносин.

Крім цього, в рамках ЄС запроваджена і, так звана, уніфікована наднаціональна податкова система, що є основою формування доходів бюджету Європейського Союзу. Зазначена податкова система охоплює незначний перелік податкових платежів, зокрема: окремі сільськогосподарські податки; мита; відсоткова надбавка до ставок ПДВ у країнах-членах; прибутковий податок з фізичних осіб, які працюють в апараті ЄС [1, с. 563]. Уніфікована наднаціональна податкова система існує додатково до національних податкових систем країн-членів ЄС.

Гармонізація податкових систем країн-членів Європейського Союзу здійснюється з метою приведення у відповідність структури податкових систем, порядку справляння основних видів податків у країнах-членах ЄС, і, таким чином, об'єднання та уніфікації внутрішнього ринку ЄС, забезпечення більшої мобільності факторів виробництва у рамках Союзу. Визначають наступні принципи податкової гармонізації ЄС: узгодження правового регулювання, синхронність прийняття гармонізованих законодавчих актів, послідовність етапів гармонізації, пріоритет міжнародних угод над національним законодавством [1, с. 566].

Згідно із статтею 51 Угоди про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами і Україною та їх державами-членами, яка ратифікована 10 листопада 1994 р. та набула чинності 1 березня 1998 р., Україна зобов'язалась гармонізувати національне податкове законодавство з податковим законодавством Європейського Союзу, зокрема, стосовно непрямих податків та оподаткування прибутку підприємств [2]. У зв'язку із зазначеним в Україні було розроблено ряд нормативних актів, що передбачали реформування її податкової системи із врахуванням норм податкового законодавства ЄС, визначали завдання та етапи податкової реформи. На жаль, політична нестабільність в Україні та світова фінансова криза не дозволили реалізувати положення Концепції реформування податкової системи України, затвердженої 19 лютого 2007 р., яка втратила чинність вже у 2009 р. [3].

Діюча на даному етапі Стратегія реформування податкової системи, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. №1612-р містить основні пріоритети та проблеми розвитку податкової системи України, окреслює коло завдань щодо приведення національного податкового законодавства у відповідність з нормами ЄС, визначає послідовність та основні етапи реформування податкової системи [4].

Основу податкових систем європейських країн складають непрямі податки. В Україні непрямі податки також мають більш важливе фіскальне

значення, ніж прямі. Так, частка непрямих податків у структурі податкових надходжень до Державного бюджету України у 2007-2009 рр. складала більше 65 % [5]. У процесі реформування податкової системи України у сфері непрямого оподаткування враховано основні вимоги базових нормативних актів ЄС – Директиви Ради ЄС від 28 листопада 2006 р. №2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість та Директиви Ради ЄС від 25 лютого 1992 р. №92/12/ЄС про загальний режим для підакцизних товарів та зберігання, переміщення і моніторинг таких товарів.

На сучасному етапі відбувається активне реформування акцизного оподаткування в Україні, що передбачає, зокрема підвищення ставок акцизного збору на алкогольні напої та тютюнові вироби. На нашу думку такий крок є недоцільним, оскільки він, швидше за все, призведе не до очікуваного скорочення споживання населенням згаданих підакцизних товарів, а до їх незаконного виробництва і реалізації та зниження доходів бюджету за відповідними статтями.

Реформування податкових систем європейських країн спрямоване на лібералізацію оподаткування з метою запобігання відтоку капіталу і високо кваліфікованих кадрів. Таким чином, Україні також слід піти шляхом зменшення податкового навантаження щодо податку на прибуток підприємств.

Основними проблемами розвитку податкової системи України на даному етапі є:

- недосконалість вітчизняної нормативної бази стосовно оподаткування. По-перше, нормативна база, що регламентує порядок встановлення та справляння податків в Україні, є надто громіздкою та включає значну кількість загальних та спеціальних нормативних актів. По-друге, зазначені нормативні акти часто неузгоджені та вступають у протиріччя між собою. По-третє, податкове законодавство постійно зазнає суттєвих змін;

- неефективний склад податкової системи;

- наявність значної кількості податкових пільг.

Тому важливим завданням державної влади на сучасному етапі є формування ефективної нормативної бази податкового регулювання, яка б включала не надто громіздкий перелік нормативних актів, положення яких не суперечили б один одному; була би достатньо стабільною та відповідала вітчизняним реаліям. Доцільно пришвидшити прийняття Податкового Кодексу, що стане відправною точкою у формуванні національного податкового законодавства. При цьому слід враховувати норми податкового законодавства ЄС та особливості розвитку економіки України.

Податкову реформу в Україні доцільно проводити, виходячи з того, що на даний час вже сформована основа податкової системи (її ядро), що включає податок на додану вартість, податок на прибуток підприємств, податок з доходів фізичних осіб, акцизний збір, мито. Виходячи з цього, не слід концентрувати увагу на пошуках нового складу податкової системи, а переключити її на пошуки шляхів вдосконалення чинної податкової системи. Наприклад, на наш погляд, на даному етапі в Україні слід зменшити податковий тягар щодо податку з доходів фізичних осіб і податку на прибуток підприємств. Саме зміни в цих податках безпосередньо позначаються на доходах платників. Тоді як непрямі податки впливають на доходи опосередковано і лише за певних умов.

Література:

1. Фінанси : підр. / [Юрій С. І., Алексеєнко Л. М., Зятковський І. В. та ін.] ; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2008. – 611 с.
2. Угода про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами і Україною та їх державами-членами / Ратифіковано Законом №237/94-ВР від 10.11.1994 р. / Верховна Рада України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=998_012.
3. Концепція реформування податкової системи України, затверджена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 лютого 2007 р. №56-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrp.gov.ua>.
4. Стратегія реформування податкової системи, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 грудня 2009 р. №1612-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2009_12_23/an/8/KR091612.
5. Усе про бюджет. Виконання Зведеного і Державного бюджетів. [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=77427.